

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційне дослідження

ЖЕКАЛО ГАННИ ІВАНІВНИ

**«Політико-інституційні механізми регулювання політичних
конфліктів в Україні»,**

**подане на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук
за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси**

Актуальність обраної теми. Сучасний етап розвитку суспільства супроводжується сплеском цілої низки конфліктів, які становлять сьогодні одну з основних загроз як для національної, так і для міжнародної безпеки. Розвиток цивілізації й усвідомлення людством взаємозалежності і взаємопов'язаності сучасного світу не змогли викоринити війни і воєнні конфлікти як засіб силового вирішення протиріч. Вихід з конфліктних ситуацій за допомогою зброї, як не прикро це констатувати, залишається прикметною рисою сучасної епохи. А підкріплення збройних методів ведення боротьби інформаційними, психологічними, економічними ще більше ускладнюють можливості врегулювання конфліктів за допомогою усталених практик.

Для сучасної України особливо актуальною постає необхідність забезпечення миру в умовах існування воєнного конфлікту, а також загроз як зовнішнього характеру, зокрема загрози трансформації конфліктної ситуації на Донбасі у зону постійної нестабільності й керованого з боку Росії хаосу а також перетворення нашої держави у «сіру зону небезпеки», так і внутрішнього. Відтак, на сьогодні надзвичайно важливим є переосмислення основ самого феномену політичного конфлікту, а також особливостей політичного впливу на конфлікт та засад його мирного врегулювання, конструктивного вирішення й вчасного попередження ескалації боротьби. В контексті конфліктів в Україні ці питання є

надзвичайно актуальні, адже зусилля направлені на регулювання конфліктів продемонстрували свою безрезультативність.

Ступінь обґрунтованості, достовірність і новизна наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації. Вирішення актуальних проблем, покладених в основу дисертаційного дослідження, логічно зумовило його мету: вивчення сутності політичних конфліктів та процесу їх регулювання, визначення оптимальних політико-правових та інституційних механізмів попередження, врегулювання та розв'язання конфліктів в рамках української суспільно-політичної реальності. Задля реалізація зазначеної мети дисертанткою цілком вірно сформульовано низку завдань, що їх було успішно розв'язано в ході дослідження, а саме:

дослідити еволюцію теоретичного осмислення політичних конфліктів та з'ясувати сучасний стан наукової розробки проблеми;

проаналізувати варіативність визначення основних категорій дослідження, а також розкрити суть самого феномену політичного конфлікту;

сконструювати методологічні аспекти дослідження;

виявити суть та структурну характеристику процесу управління політичним конфліктом;

з'ясувати значення політико-дипломатичних та правових механізмів конфліктного менеджменту в Україні, визначити особливості інституціоналізації політичних конфліктів в державі;

дослідити особливості регулювання політичних конфліктів на міжнародному рівні та розкрити головні проблеми міжнародно-інституційного регулювання, які підтвердились на прикладі конфліктів в нашій державі.

Ознайомлення із текстом дисертації дозволяє зробити висновок, що мета і завдання дослідження реалізовані в повній мірі. Структура роботи відповідає поставленій меті та завданням.

Не викликає сумнівів наукова новизна представленої роботи, яка констатована автором у вступі, викладена у розділах роботи та узагальнена у висновках. Цінність роботи полягає, перш за все, у тому, що представлена дисертація є одним з перших в Україні науковим аналізом «революції Гідності» та воєнного конфлікту на Сході України, а також робота одна із перших розкриває особливості регулювання зазначених конфліктів. Незважаючи на те, що динаміка конфлікту все ще не дійшла до завершального етапу, і зміни та непередбачувана ескалація можлива в будь який момент, однак тривалість конфлікту на протязі двох років дозволяють зробити певні наукові узагальнення, які можуть бути корисними в подальшій практичній реалізації.

В контексті вивчення політичних механізмів регулювання конфліктів в Україні проаналізовано особливості та рівень ефективності політичного діалогу на глобальному рівні (саміти G8 й G20, переговори у Женевському форматі), регіональному рівні (Мінський та Нормандський формати переговорів) та національному (зусилля інститутів громадянського суспільства) (с. 101-113, с. 151-159). Визначено роль неформальної форми взаємодії в процесі вироблення стратегії впливу на конфлікти (с. 111). Здійснено аналіз правових зусиль направлених на врегулювання конфліктів як з боку державних інституцій так міжнародних нормативних документів, що здатні (чи нездатні) регулювати внутрішні збройні конфлікти. З'ясовано роль третьої сторони у процесі трансформації конфлікту (с. 113-115, с. 150-188).

Заслуговує на увагу те, що автором вперше проаналізовано проблемні аспекти нормативно-правового закріплення регулювання конфліктних викликів під час Революції гідності та агресії Росії проти України, а також здійснено комплексний аналіз основного документу, направлено на вирішення конфлікту на Сході України – Мінських домовленостей, зокрема наголошено на тому, що документ суперечить національному законодавству та усталеним процедурам укладання міжнародних

договорів, не відображає природу й особливості учасників конфлікту та передбачає нелогічну послідовність етапів вирішення конфлікту і цим самим призводить до розколу суспільства, внутрішньовладних суперечностей та недовіри населення до влади (с. 107-113; с. 132-134).

Досить практичним є визначення поняття «регулювання політичного конфлікту», запропоноване автором (с. 9), а також уточнення інших важливих поняттєвих категорій, що складають основу дослідження.

В роботі також сконструйовано певні рекомендації щодо оптимізації системи менеджменту політичних конфліктів в українській соціально-політичній реальності (с. 182-187), що також представляє собою значну цінність особливо в практичній площині менеджменту конфліктів.

Повнота викладу наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. За темою дослідження авторкою одноосібно було підготовлено 5 публікацій у фахових наукових виданнях з політичних наук, що входять до переліку ВАК України та 1 стаття у закордонному науковому виданні. Основні висновки і твердження дисертації апробовані на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференціях.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Структура дисертації Г. І. Жекало адекватно віддзеркалює логіку розв'язання заявлених мети та задач дисертаційного дослідження і складається із вступу, чотирьох розділів, десяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел (261 позиція). Загальний обсяг роботи - 225 сторінок. Дисертація оформлена у повній відповідності з вимогами ВАК України і цілком відповідає паспорту обраної спеціальності (23.00.02 – політичні інститути та процеси).

Текст автореферату відповідає змісту дисертації і адекватно відображає головні положення роботи, складає повне уявлення про зміст дисертації, її структуру, висновки. Автореферат відповідає вимогам державного стандарту та паспорту обраної спеціальності.

Теоретичне та практичне значення одержаних автором дисертації результатів дослідження, рекомендації щодо їхнього використання.

Практичне значення роботи визначається можливістю застосування результатів роботи в управлінні суспільно-політичними процесами. Матеріали дисертації можуть становити інтерес для органів влади та управління, для політичних партій і рухів, громадських організацій тощо. Теоретичні узагальнення, наведені в роботі, можуть бути використані в навчальному процесі при підготовці фахівців в галузі політичної науки. Основні теоретичні висновки дослідження можуть бути використані для уточнення предметного поля та категорійного апарату політичної науки.

Зауваження до змісту наукових положень і висновків, сформованих у дисертаційній роботі.

Позитивно оцінюючи в цілому дисертацію Жекало Г. І., разом із тим слід висловити деякі критичні зауваження і міркування з приводу ряду її положень:

1. Розглядаючи проблематику типології політичних конфліктів, дисертанткою використано широкий підхід до обґрунтування цього питання, зокрема, наголошується на таких критеріях поділу як умови виникнення та особливості розвитку, рівень й масштаби розгортання, якісні характеристики боротьби, регуляція конфлікту з боку сторін протиборства та інші, виділено типи конфліктів, які виникають виключно у політичному середовищі (с. 58-61), однак основна увага, зосереджена на виокремленні конфліктів, що проходять на внутрішньополітичному рівні. На мою думку, варто було б звернути увагу і на класифікацію конфліктів, що виникають на міжнародному рівні, зважаючи на природу боротьби на Донбасі, а також беручи до уваги той факт, що в роботі розглядаються особливості регулювання конфліктів як на державному рівні так і на міжнародному.

2. Для вивчення природи конфлікту на Сході здобувачем ґрунтовно охарактеризовано визначення понять «збройний конфлікт»,

«воєнний конфлікт», наголошено на різниці між цими поняттями з точки зору залучення силового потенціалу та методами боротьби, виокремлено найхарактерніші ознаки стану війни, гібридної війни й асиметричної (с. 45-47), однак на мою думку, доцільно було б розкрити суть понять «мережева війна», «кібервійна», адже досить багато джерел подають протистояння між Росією й Україною через застосування і цих термінів.

3. Здобувачем запропоновані певні рекомендації для подальшої мирної перспективи трансформації воєнного конфлікту в Україні та стабілізації суспільно-політичної обстановки, однак досить важливо визначити яким чином і на яких засадах будувати подальші відносини з Росією. Дисертанткою наголошено на необхідності переформатувати рівень двостороннього співробітництва (с. 183-184), який не може бути у формі стратегічно важливого партнерства, однак не запропоновані конкретні варіанти подальшого співіснування.

4. У роботі досить поширено охарактеризовано особливості політичних механізмів вирішення конфліктів, наголошено на переговорах, ролі третьої сторони, зокрема посередництву, однак не розкрито суть технологій компромісу, консенсусу та співробітництва, без чого не можливе дипломатичне розв'язання конфліктів.

5. Дисертаційне дослідження значно б виграло за умови використання автором графічних форм подачі матеріалу, зокрема що стосується результатів соціологічних досліджень чи динамічних характеристик політичних конфліктів в Україні.

Загальний висновок

Однак, незважаючи на висловлені зауваження, які не носять принципового характеру дисертація Г. І. Жекало «Політико-інституційні механізми регулювання політичних конфліктів в Україні» має цілісний, завершений та самостійний характер. Необхідно підкреслити відповідність дисертації та автореферату формальним вимогам до такого типу робіт, ідентичність їхнього змісту.

Враховуючи усе вищезазначене, вважаємо, що дисертація Ганни Іванівни Жекало «Політико-інституційні механізми регулювання політичних конфліктів в Україні» є завершеною працею, яка містить науково обгрунтовані положення, що доповнюють здобутки сучасної політичної науки, та відповідають встановленим вимогам до написання кандидатських дисертацій, зазначених в п. 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а його автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент:

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології та
державного управління
Донецького національного університету
(м. Вінниця)

М.В. Примуш
М.В. Примуш

